

AD VOCEM.

Elhibázott kezdet. Vadonat-új felfedezés buggyant fel a júliusi Nyelvőr 330. lapján. Simonyi Zs. tüzetes tüzeskedéssel ront neki az Akademia szótári bizottságának, a miért ez azt merete először is határozni, hogy az új Nagy Szótár lehetőleg magába foglalja a magyar nyelv szókincsét. Azután, hogy ebből következőleg azt is elhatározta, hogy összeírhatja s kinyomatja az összes címzőket, melyek eddigi szótárainkban megvannak s a dolgozótársak kezébe adja, hogy ezek ne legyenek kénytelenek minden egyes szóért valamennyi szótárt kézbe venni, hanem az egyes szótárakat jelölő betűk nyomán azt is azonnal tudhassák, hogy melyik ritkább szó hol van már feljegyezve s mi van róla mondva. S. Zs. szerint »ez az első lépés, igen szerencsétlen lépés. Azért kell-e ez a szójegyzék, hogy a gyűjtők aztán azt gyűjtsék, a mi ott hiányzani fog? Mintha bizony az volna a fődolog, hogy mennél több új szót gyűjtsünk, hogy mennél több címző legyen a nagy szótárban. Legfontosabb a szónak jelentése és használata, erről pedig az a címzőgyűjtemény nem adhat felvilágosítást.« Erre a félcsipejű logikára az a felelet, hogy a szó is, meg annak a jelentése is, használata is egyaránt fontos abban a lehető teljességre törekvő nagy szótárban, a mely sem zsebszótár nem akar lenni, sem a Nytörténeti szótárral nem akar a kimaradt szók sokaságára nézve versenyezni.

De S. Zs. példával bizonyítja állítását. Aszalt gomba füzerei mindig kéznél vannak. »A gyűjtő — így folytatja — nem fogja kiírni Gyulai-nak azt a mondatát, melyben »a remény és lemondás, a diadal és kétségbeesés« vannak szembe állítva (Nők a tükör előtt), mert a szójegyzékben ott lesz a lemondás; pedig Cz. F.-nál csak a hivatalról stb. való lemondás van említve.« A tüzetes tüzeskedés itt ismét félre vitte S. Zs.-t. Fentebb maga írja, hogy a szójegyzék mindazt magába foglalja, a mi eddigi szótárainkban megvan s itt mégis csak Cz. F.-ról beszél. Miért nem nézte meg tüzetesen a többit is? Ballagínál olvashatja: »3) eddig valósulandónak hitt dolog teljesültét többé nem várja; én már lemondtam minden reményről, hogy az teljesüljön.« — Kár lenne, ha Gyulai mondata kimaradna, de az is kár ha S. Zs. csak Gyulai korából

ismeri a *lemondás* szónak itt firtatott jelentését. Fáy András Bokréta-jában (1807) már olvashatja »A végső lemondás« című verset.

Ámde »szintügy mellőzni fogják talán Vörösmarty sorát: »Még egyszer fölemelte szavát Sár róna vidékén« (Két Szomsz.), mert hisz mindezek az egyes szók meglesznek a jegyzékben. De, hogy *szavát föl-emelni* mint szólás megvan-e eddigi szótárainkban, az kérdés. Ha megvan, ismét kérdés, nem mondva csinált példával van-e meg: pedig a Vörösmartyból vett idézetnek egész más a tanulsága s a bizonyító ereje, mint a szótáríró csinálta példának.« — Ugyanaz a tüzeteskedő tüzeteskedés. Ha S. Zs. csak felteszi a kérdést s nem néz utána, hogy megvan-e ez a szólás eddigi szótárainkban, ne vegye rossz néven azt a kérdést, hogy hát ő miért nem vette fel, vagy miért nem figyelmeztette Szarvast, hogy vegye fel a Tört. Szótárba a Károli bibliájából azt a mondatot: *emeljék fel szavokat* a pusztá, és annak városai, a faluk stb. (Ézs. 42, 11.); a mi a Jord.-c.-ből felvett példával együtt már kettő volna s onnantól kezdve Vörösmartyig még akármennyit találhatna. — Bizony mulatságos dolog S. Zs-t csapásolni!

»De annak a szójegyzéknek különben sem lesz semmi haszna. A gyűjtő nem fog, mert nem képes megnézni minden egyes szót a jegyzékben; — nincs az az értelmes ember, a ki arra a lélekölő gép-szerepre vállalkozzék, hogy ezt a sok ezer szót összevissza keresse a jegyzékben, hanem az ilyen mindennapi szókat egyszerűen mellőzni fogja abban a föltevésben, hogy úgy is megvannak már.« — Hajlandók vagyunk elhinni, hogy a Tört. Szótár csinálói közt is sok volt az ilyen értelmes ember, azért legjobb lesz, ha valamennyien lemondanak a szótárírásról.

»A czímszó-jegyzéknek tehát se haszna, se célja; legfőlebb, hogy egy-két gyűjtőt külön meg lehetne bízni avval a föladattal, hogy gyűjtsek az ott hiányzó szókat. (Hát mégis?!) De ezeknek meg kezükbe lehet adni Cz. F. vagy Ballagi szótárát, no meg a NySz.-t s az új Tsz.-t, — és nem kellene egy-két ezer forintot kidobni a haszontalan és céltalan czímszó-jegyzékre.« — Az az egy-két gyűjtő bizonynyal a legértelmetlenebbek közül volna kiszemelendő, mert ha »nincs az az értelmes ember, a ki arra a lélekölő gépszerepre vállalkozzék, hogy az *egy* szójegyzékbe bele tekintsen, hol vesz S. Zs. olyanokat, a kik abba a *négy* szótárba tekingessenek? — A ki ilyeneket ír, az is lehet értelmes ember, hanem a logikája érthetetlen, akár Veszperémben termett akár Rátoton; az aritmetikája pedig annál is különösebb. Nem kellene kidobni azt az egy-két ezer forintot a haszontalan címjegyzékre a melyiknek szerinte is hasznát venné egy-két gyűjtő. Vajjon nem nagyobb kár volt annak idején a Tört. Szótár előmunkálataira kidobni azt a 22,867 frt 63 krt? holott Mátyás Flórián 10,000 frtért sokkal tökéletesebben végezte volna el az egészet.

Logika. Mint látszik engem a S. Zs. logikája nem elégít ki, őt meg az enyim. Bajosan fedeztek még fel oly köszörűkövet, mely a kettőt összesimitsa. Ő, »ejtvén-írták«-féle csodabogara hátáról még mindig azon erősködik, hogy a scythát örök időtől fogva szittyának mondták s ebben

